

KULTURKAMPF

De Kleeschen, d'Schoul an d'Trennung vu Kierch a Staat

Renée Wagener

De sogenannte Kleeserchers-Gate wor vläicht net méi wéi e Gerücht, mee d'Reaktioun vum Educatiounsminister Claude Meisch ass et awer derwäert, datt een drop zréck kënn. Et gött nämlech en historesche Précédent.

An allen Uewenecke geet Riets vum Zinniklos. Sou heescht et an engem ale Kleesercherslidd. Am rezente „Kleeserchers-Gate“, un deem sengem Ufank e Facebook-Post vum CSV-Politiker Marc Spautz stoung, wor dat sugger nach no Kleeserchersdag selwer de Fall. Dem Här Spautz no wier d'Traditioun vum Kleeserchersbrauch an domat och säi spirituelle Kär a Gefor, well de Kleeschen hätt Hausverbuet a verschiddene Schoule krut. Wéi dunne eng hefteg Reaktioun vu Regierungssäit koum, an där d'Behauptung dementiert gouf, huet den Här Spautz awer géintiwier dem „Letzebuurger Wort“ fonnt: „De Kleeschen ass laanscht,“ an et soll een sech op méi wichteg Saache konzentréieren.

Wuerfir dann nach eng Kéier op d'Gerücht zréck kommen, dat sech apparentment lo als falsch erweist? Abee, well och dem Educatiounsminister Claude Meisch seng Reaktioun dach awer e bëssen iwwerrascht huet. Et gouf fir de Claude Meisch keen Zweifel drun, datt de Kleeschen net nëmmen en Deel vum Léierplang,

mee en Element vun der Lëtzebuurger Kultur wier, dat seng Plaz soll hunn an der Schoul.

Laange Baart

Iwwer de spirituellen, pedagogesche respektiv kulturelle Sënn oder Onsënn vu Kleeserchersdag kann ee gedeelter Meenung sinn. Wat vermëttelt deen Dag fir Valeuren? Gehéiere kathoulesch Helleger an d'Schoul? A wa jo, wat ass da mat de Bräich vun anere Reliounen, oder mat net reliéisen Traditiounen? An hei kënnen mer dann zréck an d'Vergaangenheet goen, well d'Geschicht vum Kleeschen an der Schoul huet e laange Baart. An der sozialliberaler Koalitioun, déi vun 1974 bis 1979 um Rudder war, gouf et schon eng Kéier eng ähnlech Diskussioun, allerdéngs an engem Kontext, wou déi kathoulesch Kierch nach net do ukomm wor, wou se haut ass.

Während se sech haut nämlech an enger diversifizierter Reliounslandschaft muss erëmfannen, hat se deemools als reliéis Institution nach quasi eng Monopolstellung, an déi eenzeg, déi des Position a Fro gestallt hunn, woren atheistesche oder agnostesch Leit, an/oder der, déi aus enger liberaler oder sozialistescher Weltanschauung eraus fir eng Trennung vu Kierch a Staat agetruede sinn. An der Logik vum laizistesche Staat hu si gefuerdert, datt och

d'Schoul vum Afloss vun der Kierch befreit misst ginn.

Den deemolege sozialisteschen Educatiounsminister Robert Krieps huet fir d'Rentrée 1976-1977 net nëmmen ugekënnegt, datt d'Schoulvakanz sech net mi einfach un déi mobil kathoulesch Feierdeeg sollten upassen. De Règlement grand-ducal vum 8. Oktober 1976 huet och virgesinn, datt just nach d'Spillschoulsklassen an d'éischt an zweet Schouljoer sollte fir Kleeserchersdag schoulfräi kréien. Dat Wuert „Shitstorm“ gouf et deemols nach net, mee dem Robert Krieps seng Initiativ huet fir grouss Opreegung gesuergt. Wéi an de Wale vun 1979 déi sozialliberal Koalitioun buede gong a vun enger CSV-DP-Regierung ofgeléist gouf, huet den neien CSV-Educatiounsminister Fernand Boden dee Règlement alt erëm ofgeschaaft an der ganzer Primärschoul nees fir deen Dag fräi ginn.

Kulturkampf

Dee Précédent weist, datt et duerch scho mol gesellschaftlech Diskussiounen doriwwer gouf, wat de Kleeschen an der Schoul verluer hätt. Hie wor awer deemools och schon nëmmen een Element an enger laanger Serie vun Auseinandersetzungen mat der Relioun an der Schoul. Den RTL-Journalist Nico Graf huet a sen-

gem Bäitrag zum Kleeserchers-Gate dat Wuert „Kulturkampf“ gebraucht, an effektiv fillt een sech erënnert un all déi Kämpf tëscht Klerikalen an Antiklerikalen, déi zënter dem Enn vum 19. Joerhonnert och zu Lëtzebuerg gefouert goufen, am Kontext vu Moderniséierung a Sekulariséierung, also vun der generell feststellbarer, ëmmer méi staarker Ofwennung vun der Relioun. D'Kierch huet aus enger defensiver Position eraus versicht, hiren Afloss op d'Gesamtgesellschaft ze behalen.

Och wann zäitweis op deenen zwou Säite verbassen a mat haarde Bandage gekämpft ginn ass, sou muss een dach soen, datt den Asaz vu liberale a sozialistescher Säit fir wichteg Reforme gesuergt huet. Sou huet eréischt d'Schoulgesetz vun 1912 dofir gesuergt, datt dem Clergé seng Kontroll iwwer Schoulmeeschteren a Léierinnen ageschränkt gouf an datt dat weltlecht Schoulpersonal net méi huet misse Reliounsunterrecht halen. Der Kierch hir Reaktioun wor, datt während bal engem Joerzénge de Reliounsunterrecht net méi an der Schoul, mee an der Kierch gehal gouf, bis dunne nom 1. Weltkrich d'Rietspartei d'Regierung iwwerholl huet.

Eng hefteg Debatt gouf et och iwwer d'Kruzifix an der öffentlecher Schoul. Den Deputéierten an Escher Schäffen Jacques Thilmany huet 1927 duerch eng Ofhänk-Aktioun vu

„Seid ihr fromme Kinder gewesen?
Verdient ihr Nüsse oder den Besen?“
Iwwert de spirituellen, pedagogesche
respektiv kulturelle Sënn vu
Kleeserchersdag kann ee gedeelter Meenung
sinn. Mee ob kathoulesch Helleger an
d'Schoul gehéieren, ass eng aner Fro.

QUELL: WIKICOMMONS, ZEICHNUNG VUM KARL KRONBERGER AN DER GÄRTENLAUBE VUN 1880.

Kruzifixen an Hellegebiller an den Escher Schoulen en Debat entfacht. Am „Wort“ stoung de 4. Mäerz 1927 als Kommentar ze liesen: „Für uns Katholiken besteht das eigentliche Erziehungsziel in der Ausbildung des religiös-sittlichen Charakters. Für uns kann nur die Religion mit den von Gott erschlossenen Lehren und eingesetzten Hilfsmitteln, die allein die übernatürliche Kraft geben, zu einer dauernd vollkommenen Lebensführung befähigen. Daraus ergibt sich von selbst, dass das ganze Erziehungswerk auf eine Hinlenkung zu Christus und seinen Lehren hinausläuft, und wir also aus prinzipiellen Gründen auch äußerlich auf die Anerkennung des Christus-Gedankens in unsern Erziehungsanstalten, den Schulen, drängen müssen. Seit es ein Luxemburg und luxemburgische Schulen gibt, hatte denn auch das Kruzifix die Ehrenstelle in der Schule, hing es stets vor den Augen der Schüler. Und es war sogar so, daß auch durchwegs jene Eltern, die in weltanschaulicher Hinsicht nicht mehr auf dem katholischen Boden standen, unter keinen Umständen auf die katholische Kindererziehung und auf das Kruzifix in den Schulen verzichten wollten.“

D'Wort huet also deemools, trotzdem et selwer an der Saach eng fundamentalistesche Positioun ageholl huet, op de Konformismus vun de

Liberale gesat. Dat huet och funktionéiert: Wéi den Abbé Origer vun der Rietspartei ee Mount méi spéit an der Chamber d'Regierung interpelléiert huet - déi Zäit duerften d'Paschtéier nach politesch Mandater unhuelen -, gouf och eng Motioun deposéiert, an där d'Regierung, an enger relativ diskutabler Ausleeung vum Schoulesgesetz, opgefuerdert gouf, d'Kruzifix systematesch an alle Kllassesäll opzehänken. Déi Liberal hunn sech mam Argument vun der Toleranz beim Vote enthal, just déi sozialistesche Fraktioun huet dogéint gestëmmt.

Kompromëss oder Grondsaz?

Een anert Beispill, déi Kéier ausserhalb vun der Schoul, ass de Fändelssträit vun 1936 wou et ëm d'Droe vu Gewerkschaftsfändele bei kierchleche Begriewnësser vu Gewerkschaftsmembere gaang ass. Och do gouf op Toleranz gesat, awer vu sozialistescher Säit aus: Déi fräi Gewerkschaften hu fonnt, d'Leit sollte kathoulesch liewen a stierwe kënnen, awer sech zugläich kënnen als Gewerkschaftsmembere outen. Den deemolege Bëschof Philippe huet awer esou Versich, op zwou Hochzäiten ze danzen, en Enn gemaach. An enger öffentlecher Stellungnahm huet hie kloergestallt, dat all Organisatiounen, déi sech zu sozialistesche Prinzipie géife bekennen, also och Ge-

werkschaften, als kierchefeindlech ze betruechte wieren, an domat och hir Fändelen ënnert d'Fändels-Verbuert, dat d'Kierch ausgeschwat hat, géife falen.

All déi Episode weisen, dat et beim Versuch, d'Prinzipie vun enger laizistescher Gesellschaft mat der kathoulescher Weltanschauung op een Nenner ze bréngen, ëmmer nees zu gesellschaftleche Konflikter koum. Je nodeem, wat als méi wichteg geschéngt huet - d'Laizitéit vu Staat oder öffentlecher Schoul, d'Toleranz vis-à-vis vun der Relioun, d'Virrechter vun der Kierch oder einfach de léiwe Fridden - gouf ënnerschiddlech argumentéiert. Op fortschrëttlecher Säit huet de Lëtzebuerger Modell vum pragmatesche Kompromëss tëscht Approchen, déi eigentlech net matenar vereinbar woren, ofgewiesselt mat méi grondsätzlechen Argumentatiounen. Beim Kleeserchers-Beispill gesäit een dat gutt un de ganz ënnerschiddleche Positioune vum Robert Krieps an de 1970er Joren a vum Claude Meisch haut.

Doduerch, dat d'Reliounslandschaft haut vill méi diversifizéiert ass, gëtt awer d'Situatioun nach méi komplex. Wa mer haut de Kalenner vun de fräien Deeg an der Schoul kucken, da fanne mer do net nëmme Kleeserchersdag, mee och ëmmer nach eng ganz Rei aner Feierdeeg mat chrëschtlecher Konnotatioun. De Konfliktpo-

tenzial fir Leit, déi aner Reliounen unhänken, hält sech wuel doduerch a Grenzen, well déi meescht vun deenen Deeg a Schoulvakanze falen, déi iwwregens awer och nom chrëschtleche Joresoflaf benannt sinn. Si wäerte bis elo fir hir Kanner meeschtens individuell Léisunge gesicht a fonnt hunn. Mee et wäert wuel net ausbleiwen, dat Leit vun anere Glawensrichtungen wäerte froen, wat da mat hiren Hellegen an hiren Traditiounen ass. An do wäerten sech dann déi politesch Responsabel, sou wéi et scho beim Wäerteunterrecht de Fall wor, nees eng Kéier mussen decidéieren, ob se léiwer op de Prinzip vum laizistesche Staat oder op dee vum weltanschaulichesche Pluralismus wëlle setzen.

Dëse Beitrag ass fir d'éischt de 15.12.2016 an Audio-Form um Radio 100komma7 an der Rubrik „ZäithistorikerIn“ diffuséiert ginn.

<https://www.100komma7.lu/program/episode/135834/201612150940-201612150950>